

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تعارض ادله اثبات دعوا

(در امور حقوقی)

.....
www.ketab.ir

مؤلف:

دکتر رحمان عمروانی

انتشارات چتر دانش

سرشناسه	عمروانی، رحمان، ۱۳۶۲ -
عنوان قراردادی	ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	تعارض ادله اثبات دعوا (در امور حقوقی)/مؤلف رحمان عمروانی.
مشخصات نشر	تهران: چتر دانش، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۳۶۸ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۲۰۹-۴
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا	
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	ادله اثبات دعوی — ایران
موضوع	Evidence, Demonstrative— Iran
موضوع	ادله اثبات دعوی
موضوع	Evidence, Demonstrative
موضوع	تعارض ادله
موضوع	Opposition of proofs
رده بندی کنگره	KMH۱۷۸۰/ع۸ت۷ ۱۳۹۶
رده بندی دیویی	۳۴۷.۵۰۴
شماره کتابشناسی ملی	۵۳۲

نام کتاب	تعارض ادله اثبات دعوا (در امور حقوقی)
ناشر	چتر دانش
مؤلف	دکتر رحمان عمروانی
نوبت و سال چاپ	چهارم- ۱۴۰۳
شمارگان	۵۰۰
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۲۰۹-۴
قیمت	۳۲۰۰۰۰ تومان

فروشگاه مرکزی: تهران، میدان انقلاب، خمیبرى جاوید(اردیبهشت شمالی)، پلاک ۸۸

تلفن مرکز پخش: ۶۶۴۹۲۳۲۷ - تلفن فروشگاه کتاب: ۶۶۴۰۲۳۵۳

پست الکترونیک: nashr.chatr@gmail.com

کلیه حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

سخن ناشر

رشته‌ی حقوق با تمام شاخه‌ها و گرایش‌هایش، به‌منزله‌ی یکی از پرتعدادترین رشته‌های دانشگاهی کشور، تعداد فراوانی از دانشجویان علوم انسانی را به‌خود جلب کرده است؛ دانشجویانی که پس از تحصیل، وارد عرصه‌ی خدمت شده و در مناصب و جایگاه‌های گوناگون به ایفای وظیفه مشغول می‌شوند.

منابعی که در دانشکده‌های حقوق، مبنای کار قرار گرفته و تحصیل دانشجویان بر مدار آن‌ها قرار دارد، در واقع، مجموعه‌ی کتب و جزواتی هستند که طی سالیان متمادی چنان‌که باید تغییر نیافته و خود را با تحولات و نیازهای زمانه هماهنگ نکرده‌اند.

این، درحالی است که نیاز مبرم دانش‌پژوهان به مجموعه‌های پربار و سودمند، امری انکارناپذیر است. به‌این‌ترتیب، ضرورت تدوین کتب غنی و ارزشمند برای رفع نیازهای علمی دانشجویان رشته‌ی حقوق و نیز رشته‌های متأثر از آن، باید بیش از گذشته مورد توجه قرار گیرد؛ کتاب‌هایی که روزآمدی محتوای آن‌ها از یک سو و تناسب آن‌ها با دانش‌پژوهان از سوی دیگر، مورد توجه و لحاظ ناشر و نویسنده، قرار گرفته باشد.

مؤسسه‌ی آموزش عالی آزاد چتر دانش در مقام مؤسسه‌ای پیشگام در امر نشر کتب آموزشی روزآمد و غنی، توانسته است با همکاری مؤثری در همراهی با دانشجویان رشته‌ی حقوق بردارد. این مؤسسه افتخار دارد که با بهره‌مندی از تجربیات فراوان خود و با رصد دقیق نیازهای علمی دانشجویان، به تولید آثاری همت گمارد که مهم‌ترین دستاورد آن‌ها، تسهیل آموزش و تسریع یادگیری پژوهندگان باشد. انتشارات چتر دانش امیدوار است با ارائه‌ی خدمات درخشان، شایستگی‌های خود را در این حوزه‌ی علمی بیش از پیش به منصه‌ی ظهور برساند.

فرزاد دانشور

مدیر مسئول انتشارات چتر دانش

فهرست

۱۲	مقدمه
۱۶	بخش اول: کلیات
۱۷	فصل اول: کلیات ادله اثبات دعوا
۱۷	مبحث اول: تعاریف
۱۷	گفتار اول: تعریف ادله، اثبات و دعوا
۱۷	بند اول: ادله
۱۸	بند دوم: اثبات
۱۸	بند سوم: دعوا
۱۹	گفتار دوم: تعریف ادله اثبات دعوا
۲۰	مبحث دوم: اقسام دلیل
۲۰	گفتار اول: اقسام دلیل در حقوق ایران
۲۱	بند اول: تقسیم بر مبنای منشاء
۲۱	بند دوم: تقسیم بر مبنای قسوت اثباتی
۲۴	بند سوم: تقسیم بر مبنای ماهیت ادله
۲۴	بند چهارم: تقسیم بر مبنای حصری یا غیرحصری بودن ادله
۲۷	بند پنجم: تقسیم بر مبنای ماهیت
۲۹	بند ششم: تقسیم بر مبنای نیاز یا عدم نیاز به استنتاج
۳۱	بند هفتم: سایر تقسیمات
۳۲	گفتار دوم: اقسام دلیل در حقوق انگلیس و مصر
۳۲	بند اول: تقسیمات ادله در حقوق انگلیس
۳۳	بند دوم: تقسیمات ادله در حقوق مصر
۳۳	مبحث سوم: ادله اثبات دعوا و ادله اثبات احکام
۳۵	مبحث چهارم: حصر یا عدم حصر ادله اثبات دعوا
۳۵	گفتار اول: نظر فقها
۳۶	گفتار دوم: نظر حقوقدانان

۳۸.....	گفتار سوم: بررسی قابلیت استناد به علم قاضی
۴۴.....	فصل دوم: کلیات تعارض ادله
۴۵.....	مبحث اول: تعاریف
۴۵.....	گفتار اول: تعارض، ترتیب، تراحم
۴۵.....	بند اول: تعارض
۴۶.....	بند دوم: ترتیب
۴۶.....	بند سوم: تراحم
۴۷.....	گفتار دوم: ارزش اثباتی، قدرت اثباتی
۴۷.....	بند اول: ارزش اثباتی
۴۸.....	بند دوم: قدرت اثباتی
۵۰.....	گفتار سوم: دلایل قانونی و دلایل اقناعی
۵۰.....	بند اول: دلایل قانونی
۵۲.....	بند دوم: دلایل اقناعی
۵۳.....	گفتار چهارم: ترتیب و تعارض ادله اثبات دعوا
۵۳.....	بند اول: ترتیب ادله اثبات دعوا
۵۴.....	بند دوم: تعارض ادله اثبات دعوا
۵۶.....	مبحث دوم: شرایط تحقق تعارض
۵۶.....	گفتار اول: وجود حداقل دو دلیل
۵۷.....	گفتار دوم: تنافی و تکذیب یکدیگر
۵۷.....	گفتار سوم: وحدت موضوع
۶۰.....	گفتار چهارم: حجیت ادله (قدرت اثباتی)
۶۲.....	مبحث سوم: اقسام تعارض
۶۲.....	گفتار اول: تعارض مستقر و غیر مستقر
۶۵.....	گفتار دوم: تعارض بسیط و مرکب
۶۶.....	مبحث چهارم: فرضیات قابل ارائه و راه حل مورد اختیار
۶۷.....	گفتار اول: فرضیات و راه حل های قابل ارائه

بند اول: راه حل های مشترک با تعارض ادله اثبات احکام	۶۷
بند دوم: راه حل های ویژه تعارض ادله اثبات دعوا	۶۹
گفتار دوم: راه حل منتخب (راه حل مختلط)	۷۶
بخش دوم: ادله قانونی	۸۴
فصل اول: اقرار	۸۶
مبحث اول: معرفی، ماهیت و ارزش اثباتی اقرار	۸۶
گفتار اول: معرفی اقرار	۸۷
بند اول: تعریف اقرار	۸۷
بند دوم: شرایط اقرار	۸۷
بند سوم: اقسام اقرار	۸۹
گفتار دوم: ماهیت اقرار	۹۰
بند اول: ماهیت اقرار در دادگاه	۹۰
بند دوم: ماهیت اقرار خارج دادگاه	۹۳
گفتار سوم: ارزش اثباتی عام اقرار	۹۶
بند اول: قدرت اثباتی اقرار	۹۷
بند دوم: ارزش اثباتی اقرار ساده، مقید و مرکب	۹۷
بند سوم: ارزش اثباتی اقرار در دادگاه (قضایی) و اقرار خارج از دادگاه (غیر قضایی)	۱۰۴
بند چهارم: ارزش اثباتی اقرار در امور کیفری	۱۰۷
گفتار اول: اصل عدم امکان تعارض اقرار با سایر ادله در امور حقوقی	۱۰۹
بند اول: بررسی تعارض اقرار با ادله مقر	۱۰۹
بند دوم: بررسی تعارض اقرار با ادله مقرله	۱۱۱
بند سوم: بررسی تعارض اقرار با ادله شخص ثالث	۱۱۳
گفتار دوم: استثنائات عدم امکان تعارض اقرار	۱۱۶
بند اول: تعارض دو یا چند اقرار با یکدیگر	۱۱۶

بند دوم: تعارض اقرار و امارات ۱۱۹

فصل دوم: اسناد ۱۲۴

مبحث اول: معرفی سند و ارزش اثباتی اسناد ۱۲۵

گفتار اول: معرفی سند ۱۲۵

بند اول: تعریف سند ۱۲۵

بند دوم: اقسام سند ۱۲۵

بند سوم: تفاوت سند رسمی با سند عادی ۱۲۶

گفتار دوم: ارزش اثباتی اسناد ۱۲۸

بند اول: قدرت اثباتی اسناد، موارد ضرورت تنظیم سند رسمی و

ضمانت اجرای آن ۱۲۸

بند دوم: ارزش اسناد در اقناع قاضی ۱۳۵

بند سوم: اعتبار اسناد ۱۳۷

بند چهارم: حدود اعتبار اسناد ۱۴۰

مبحث دوم: تعارض اسناد با سایر اسناد ۱۴۴

گفتار اول: تعارض اسناد با شهادت (گواهی) ۱۴۵

گفتار دوم: بررسی تعارض اسناد با کارشناسی ۱۵۲

گفتار سوم: تعارض اسناد با اماره قانونی ۱۶۱

گفتار چهارم: تعارض اسناد با اسناد ۱۶۲

بند اول: تعارض سند رسمی با سند رسمی ۱۶۳

بند دوم: تعارض سند رسمی با سند عادی ۱۶۶

بند سوم: تعارض سند عادی با سند عادی ۱۷۷

فصل سوم: اماره قانونی ۱۷۹

مبحث اول: معرفی، ماهیت و ارزش اثباتی اماره قانونی ۱۸۰

گفتار اول: معرفی اماره قانونی ۱۸۰

بند اول: تعریف اماره ۱۸۰

بند دوم: اقسام اماره ۱۸۰

بند سوم: مصادیق اماره قانونی	۱۸۱
گفتار دوم: ماهیت اماره قانونی	۱۸۲
گفتار سوم: قدرت اثباتی اماره قانونی	۱۸۴
گفتار چهارم: ارزش اثباتی اماره قانونی	۱۸۵
مبحث دوم: تعارض اماره قانونی با سایر ادله	۱۸۶
گفتار اول: تعارض اماره قانونی با شهادت	۱۸۶
گفتار دوم: تعارض اماره قانونی با معاینه محل	۱۸۸
گفتار سوم: تعارض اماره قانونی با تحقیق محلی	۱۹۰
گفتار چهارم: تعارض اماره قانونی با اماره قانونی	۱۹۱
فصل چهارم: سوگند (قسم)	۱۹۳
مبحث اول: سوگند بتی یا قاطع دعوا	۱۹۵
گفتار اول: ارزش اثباتی سوگند بتی	۱۹۵
بند اول: امور قابل اثبات با سوگند بتی	۱۹۶
بند دوم: میزان تأثیر سوگند بتی در اقناع قاضی	۲۰۳
گفتار دوم: بررسی تعارض سوگند بتی با سایر ادله	۲۰۴
مبحث دوم: سوگند تکمیلی	۲۰۸
گفتار اول: ماهیت و ارزش اثباتی سوگند تکمیلی	۲۰۹
بند اول: ماهیت سوگند تکمیلی (شهادت بعلاوه سوگند)	۲۰۹
بند دوم: قدرت اثباتی سوگند تکمیلی (شهادت بعلاوه سوگند)	
	۲۱۱
بند سوم: ارزش اثباتی سوگند تکمیلی (شهادت بعلاوه سوگند)	
	۲۱۲
گفتار دوم: تعارض سوگند تکمیلی با سایر ادله	۲۱۳
مبحث سوم: سوگند استظهاری	۲۱۴
گفتار اول: ارزش اثباتی سوگند استظهاری	۲۱۵
گفتار دوم: تعارض سوگند استظهاری با سایر ادله	۲۱۷

۲۲۰.....	بخش سوم: ادله اقناعی
۲۲۴.....	فصل اول: شهادت (گواهی)
۲۲۴.....	مبحث اول: معرفی و ارزش اثباتی شهادت
۲۲۴.....	گفتار اول: معرفی شهادت
۲۲۴.....	بند اول: تعریف شهادت
۲۲۵.....	بند دوم: تعریف بینه
۲۲۵.....	بند سوم: انواع شهادت
۲۲۶.....	بند چهارم: شرایط اعتبار شهادت
۲۲۸.....	گفتار دوم: ارزش اثباتی شهادت
۲۲۸.....	بند اول: ارزش اثباتی عام شهادت مستقیم
۲۲۸.....	بند دوم: ارزش اثباتی شهادت بر شهادت (شهادت غیرمستقیم)
۲۳۸.....	
۲۴۰.....	بند سوم: ارزش شهادت بعلاوه سوگند
۲۴۱.....	مبحث دوم: تعارض شهادت با سایر ادله
۲۴۱.....	گفتار اول: تعارض شهادت با کارشناسی
۲۴۷.....	گفتار دوم: تعارض شهادت با تحقیق محلی
۲۵۰.....	گفتار سوم: تعارض شهادت شهود با اماره قضایی
۲۵۳.....	گفتار چهارم: تعارض شهادت با شهادت
۲۵۳.....	بند اول: تعارض شهادت مستقیم با شهادت غیرمستقیم
۲۵۴.....	بند دوم: تعارض شهادت مستقیم با شهادت بعلاوه سوگند
۲۵۵.....	بند سوم: تعارض شهادت غیرمستقیم با شهادت بعلاوه سوگند
۲۵۵.....	
۲۵۵.....	بند چهارم: تعارض انواع شهادت با شهادتی از همان نوع
۲۶۰.....	فصل دوم: کارشناسی
۲۶۱.....	مبحث اول: معرفی، ماهیت و ارزش اثباتی کارشناسی

۲۶۱	گفتار اول: معرفی کارشناسی
۲۶۱	بند اول: تعریف کارشناسی
۲۶۲	بند دوم: شاخه‌های کارشناسی
۲۶۳	گفتار دوم: ماهیت کارشناسی
۲۶۹	گفتار سوم: امور قابل اثبات با کارشناسی
۲۷۳	گفتار چهارم: میزان تاثیر کارشناسی در اقناع قاضی
۲۷۵	مبحث دوم: تعارض کارشناسی با سایر ادله اثبات دعوا
۲۷۸	گفتار اول: تعارض کارشناسی با اماره قانونی
۲۸۲	گفتار دوم: بررسی تعارض کارشناسی با اماره قضایی
۲۸۳	گفتار سوم: بررسی تعارض کارشناسی با تحقیق محلی
۲۸۴	گفتار چهارم: تعارض کارشناسی با کارشناسی
۲۸۷	فصل سوم: معاینه محلی
۲۸۷	مبحث اول: ارزش اثباتی معاینه محلی
۲۸۷	گفتار اول: امور قابل اثبات با معاینه محلی
۲۹۰	گفتار دوم: ماهیت معاینه محلی
۲۹۳	گفتار سوم: میزان تاثیر معاینه محلی در اقناع قاضی
۲۹۴	مبحث دوم: تعارض معاینه محلی با سایر ادله
۲۹۵	گفتار اول: تعارض معاینه محلی با اسناد
۲۹۶	گفتار دوم: تعارض معاینه محلی با شهادت
۲۹۸	گفتار سوم: تعارض معاینه محلی با کارشناسی
۲۹۹	گفتار چهارم: تعارض معاینه محلی با معاینه محلی
۳۰۲	فصل چهارم: تحقیق محلی
۳۰۴	مبحث اول: ماهیت و ارزش اثباتی تحقیق محلی
۳۰۴	گفتار اول: ماهیت تحقیق محلی
۳۰۷	گفتار دوم: امور قابل اثبات از طریق تحقیق محلی
۳۰۸	گفتار سوم: میزان تاثیر تحقیق محلی در اقناع قاضی

مبحث دوم: تعارض تحقیق محلی با سایر ادله.....	۳۱۰
گفتار اول: تعارض تحقیق محلی با اسناد.....	۳۱۱
گفتار دوم: تعارض تحقیق محلی با معاینه محل.....	۳۱۲
گفتار سوم: تعارض تحقیق محلی با اماره قضایی.....	۳۱۴
گفتار چهارم: تعارض تحقیق محلی با تحقیق محلی.....	۳۱۷
فصل پنجم: اماره قضایی.....	۳۱۹
مبحث اول: معرفی، ماهیت و ارزش اثباتی اماره قضایی.....	۳۱۹
گفتار اول: معرفی اماره قضایی.....	۳۱۹
بند اول: تعریف اماره قضایی.....	۳۱۹
بند دوم: مصادیق اماره قضایی.....	۳۲۰
بند سوم: مقایسه اماره قضایی و قانونی.....	۳۲۶
گفتار دوم: مصادیق و مآخذ اماره قضایی.....	۳۲۷
گفتار سوم: امور قابل اثبات با طریق اماره قضایی.....	۳۳۲
گفتار چهارم: میزان تاثیر اماره قضایی در اقناع قاضی.....	۳۳۴
مبحث دوم: تعارض اماره قضایی با سایر ادله.....	۳۳۸
گفتار اول: تعارض اماره قضایی با اسناد.....	۳۴۰
گفتار دوم: تعارض اماره قضایی با اماره قانونی.....	۳۴۱
گفتار سوم: تعارض اماره قضایی با معاینه محل.....	۳۴۴
گفتار چهارم: تعارض اماره قضایی با اماره قضایی.....	۳۴۵
نتیجه گیری.....	۳۴۷
واژه نامه.....	۳۵۶
منابع و مأخذ.....	۳۶۱

مقدمه

۱- در میان مباحث حقوقی، «ادله اثبات دعوا» از اهمیت فراوانی برخوردار است. چرا که اگر توانایی اثبات حق نباشد، حق ادعا شده مورد احترام قرار نمی‌گیرد و دادگاه‌ها هیچ حقی را بدون دلیل به رسمیت نمی‌شناسند. «غالباً گویا حقوق وجود ندارند، زیرا آنها ثابت نمی‌شوند. یک ضرب‌المثل قدیمی این امر را به خوبی بیان می‌کند: ثابت نشدن مانند نبودن است»^۱. از این رو ملاحظه می‌شود که وظیفه اصلی دادگاه حقوقی، رسیدگی به دلایل اصحاب دعوا بوده و دلیل در تصمیمات دادگاه نقشی محوری ایفاء می‌نماید. از نظر دادگاه، حق بدون دلیل اثبات وجود نداشته و مورد حمایت نخواهد بود.

احتمالاً عبارت معروف «دلیل محکمه پسند» را شنیده‌اید؛ این عبارت بیانگر آن است که عرف عادی مردم بر این امر تا حدی واقف است که هر دلیلی ارزش اثباتی نداشته و برای اثبات ادعا باید از دلایل معتبر و به اصطلاح «محکمه پسند» که دارای ارزش اثباتی کافی هستند استفاده شود.

اهمیت دلیل بر هیچ حقوقدانی پوشیده نبوده و اندیشمندان حقوقی نیز به فراخور زمان خود، مقالات، رسالات و کتب گوناگونی را در خصوص ادله اثبات دعوا به رشته تحریر در آورده‌اند. مع‌هذا در کمتر رساله یا کتابی درخصوص «تعارض و ترتیب و تقدم ادله به معنای خاص»، به گونه‌ای منظم و قاعده‌مند سخن به میان رفته است و به

1- Carbonnier, Jean, Civil Law, Paris, 26th Edition, 1999, p.174, Quoted from Mr. O. Cachard, Article: Electronic Arbitration, Section Electronic Evidence. p. 38, website www.unctad.org

همین جهت با انتخاب موضوع این کتاب به عنوان «تعارض ادله اثبات دعوا در امور حقوقی»، بر آن شدیم تا مسائل پیرامون تعارض و ترتیب و تقدم ادله را در حد بضاعت خویش مورد بررسی قرار دهیم.

۲- مهمترین سوالی که در این کتاب باید به آن پاسخ داده شود، به عنوان مثال می‌توان چنین مطرح نمود که اگر در یک موضوع واحد، نظر کارشناس به نفع یکی از اصحاب دعوا و معاینه محل به نفع طرف دیگر باشد، در تعارض این دو دلیل کدامیک مقدم خواهد بود. به همین نحو ممکن است هر یک از ادله نه‌گانه با دلیل دیگر در تعارض باشد که در چنین حالتی باید نحوه ترتیب و تقدم هر یک از ادله، و یا احتمالاً تساقط هر دو دلیل مورد بررسی قرار گیرد. بنابراین به نظر شما اگر تحقیق محلی به نفع یکی از اصحاب دعوا و اماره قضایی به نفع طرف دیگر باشد، کدام یک مقدم خواهد بود؟ تحقیق محلی یا اماره قضایی؟ در تعارض شهادت و کارشناسی چگونه؟ آیا ممکن است سوگند با ادله دیگر در تعارض قرار گیرد یا خیر و در صورت امکان کدامیک مقدم خواهد بود؟ در تعارض تحقیق محلی با معاینه محل کدامیک مقدم می‌باشد؟ اینها سوالاتی هستند که در صدد پاسخگویی به آنها می‌باشیم. همچنین ممکن است دو یا چند دلیل در تعارض با دلایل دیگر قرار داشته باشد (تعارض مرکب) که این امر مساله پیچیده‌تری را مطرح می‌نماید. لذا ابتدا راه‌حل‌هایی را به عنوان فرضیه مطرح و سپس راه‌حل منتخب خود را در خصوص تعارض ادله بیان نموده و در نهایت موارد تعارض ادله اثبات دعوا را بر اساس آن پاسخ خواهیم داد. فرضیات ارائه شده به عنوان راه‌حل در این کتاب عبارتند از: تخیر، تساقط، تقدم بر اساس ماهیت، تقدم دلیل مدعی، ترتیب قانونی، حکم قانونی، اقناع قاضی، تعدد ادله و فرضیه مختلط که به ترتیب در فصل دوم از بخش

اول کتاب مورد بررسی قرار خواهند گرفت.

۳- روش تحقیق در این کتاب تحلیلی - توسعه‌ای بوده که با بررسی کتب، مقالات، قوانین موجود و نمونه آراء صادره از محاکم، سعی در نظم‌بخشی و قاعده‌مند نمودن موضوع تعارض و ترتیب ادله شده است. ۴- از جمله مشکلات و موانع نگارش این کتاب می‌توان از قلت منابع یاد نمود که حتی در همان منابع اندک نیز موضوع تعارض ادله بسیار پراکنده و جزئی مورد اشاره قرار گرفته است. این مشکل حتی با مراجعه به کتب خارجی و منابع اینترنتی نیز مرتفع نگردید. از دیگر مشکلات در راه تالیف این کتاب و یا هر تحقیق دیگر با موضوع ادله اثبات دعوا، عدم دسترسی به ضابطه‌ای عینی برای بررسی و سنجش اقناع وجدان قاضی می‌باشد.

۵- نکته مهمی که در مقدمه باید با دقت فراوان بدان اشاره شود، محدوده و دامنه مطالعاتی این کتاب می‌باشد.

در خصوص محدوده مطالب، باید توجه داشت که اولاً تأکید این کتاب بر امور حقوقی می‌باشد. ثانیاً در این کتاب، اصول عملیه و تعارض آنها با ادله خاص و امارات و یا تعارض اصول عملیه با یکدیگر پرداخته نخواهد شد و صرفاً تعارض ادله به معنای خاص و امارات، موضوع بحث می‌باشد. ثالثاً از آنجا که موضوع کتاب بررسی تعارض و ترتیب ادله می‌باشد، لذا از بیان مسائل جانبی و غیرمرتبط مانند: شرایط اقرار، شرایط مقرّله، حق الزحمه کارشناس، شرایط شهود، جرح و تعدیل، آیین استماع شهادت شهود، جعل اسناد و بسیاری مسائل غیرمرتبط دیگر خودداری شده است و تنها اشاره‌ای بسیار گذرا بر آنها در حد نیاز خواهیم داشت.

بنابراین ملاحظه می‌شود که موضوع کتاب بسیار جزئی و محدود می‌باشد. با این وجود باید توجه داشت از آنجا که تعیین دلیل مقدم، وابسته به شناخت «ارزش اثباتی» دلایل متعارض می‌باشد، لذا به عنوان

مقدمه واجب برای حل تعارض ادله، «ارزش اثباتی» هر دلیل نیز مورد مطالعه و بررسی قرار می‌گیرد.

۶- این کتاب دارای سه بخش می‌باشد که در بخش اول به عنوان مقدمه ورود به بحث و آمادگی ذهن خوانندگان، مطالبی را تحت عنوان کلیات در ضمن دو فصل جداگانه با عنوان «کلیات ادله اثبات دعوا» و «کلیات تعارض ادله» مطرح خواهیم نمود. همچنین همانطور که در بخش کلیات بیان خواهیم نمود، به منظور قاعده‌مند نمودن تعارض ادله، دلایل را به دو دسته دلایل قانونی (اقرار، سند، اماره قانونی، سوگند) و دلایل اقناعی (شهادت شهود، کارشناسی، معاینه محل، تحقیق محلی، اماره قضایی) تقسیم نموده و بر همین اساس بخش دوم را به بررسی ادله قانونی (تحلیلی) اختصاص داده و در بخش سوم نیز به بررسی ادله اقناعی (وجدانی) خواهیم پرداخت.

بخش اول: کلیات

۷- همانطور که در مقدمه نیز بیان گردید، هدف اصلی این کتاب بررسی تعارض ادله اثبات دعوا در امور حقوقی می‌باشد که «ارزش اثباتی ادله» را نیز به عنوان مقدمه واجب برای نیل به این هدف، مورد مطالعه قرار خواهیم داد. مسلماً باید ذکر کلیاتی در باب ادله، منظور مذکور به سر منزل مقصود نخواهد رسید. کلیاتی را در دو مبحث جداگانه ارائه نموده و در مبحث اول به بیان «کلیات ادله اثبات دعوا» و در مبحث دوم به بیان «کلیات تعارض ادله» خواهیم پرداخت.